



За филм Турнеја сам се заинтересовао након што сам чуо критике о томе како су наводно аутори НСПМ-а једнодушно стали у осуду филма чиме су поново доказали свој национализам. Једна од таквих оптужби, која лепо показује сву бесмисленост тако празних прозивки, објављена је и на овом сајту, у којој ауторка Наташа Б. Одаловић реагујући, како каже, "на три текста", само половину свог текста посвећује тој реакцији, а половину личној анегдоти која би више пристајала некој другој писаној форми. Ауторка закључује, након свега неколико цитата из текстова на које се позива, да "рат и даље траје, у главама оних који кроје судбину Србије". Шта год то заправо значило.

На страницама Политике, Дубравка Лакић је написала како се "Марковић определио за политичку коректност, за што равноправније третирање све три стране у сукобу", али да су "шамари српској страни нешто снажнији". Није ми било јасно каква је то политичка коректност и равноправност ако једна страна више трпи од такве равноправности. И није ми било јасно какав је то став аутора НСПМ-а према филму, па сам радознано пожурио да га погледам.

Морам да признам да сам слаб на свако приказивање драме на филму, и уопште приказивање било чега што има везе са театром на целулоидној траци. Због тога сам и пре гледања био наклоњен Турнеји, у старту спреман да опростим све евентуалне грешке или несавршености. И нисам унапред имао намеру да напишем овај текст, јер је олака критика туђег рада увек далеко лакша од самог рада, какав год он да је. Због тога, нећу да износим своје лаичко мишљење о режији и монтажи, ни о глуми, мада мислим да је глумачка екипа одлично одрадила посао, посебно Мира Фурлан, Емир Хаџихафизбеговић, Воја Брајовић и Богдан Диклић, ако је уопште могуће издвојити некога. Али ипак хоћу да кажем нешто о причи, јер је она најбитнија.

Након првих пола сата гледања није ми било јасно због чега би неко био против филма. Идеја је одлична, и од наставка сам очекивао добар анти-ратни филм, који се бави универзалним темама, са моралном поуком на крају, можда са понеком сценом апсурда у међувремену и епским моментом приде... Уместо тога, у наставку сам видео само још један додворавачки филм због чега је од неких назван "анти-српски". Нисам баш очекивао Брехтовску анти-ратну епику, озбиљност и паролу са платна, али нисам очекивао ни путујуће ренесансно ратно позориште, а они су, уз одабрану музику, били управо то. Путујући лакрдијаши и трубадури на погрешном месту у погрешно време. Уместо Бекетовског апсурда или анти-ратног Брехта, војницима у Крајини и публици пред платном приказан је Фејдо, од којег се с разлогом на време одустало. Уместо њега, глумци су играли Стерију Поповића, па Његоша и Марина Држића, а на крају Еурипида (једини "епски" моменат у филму, "патос" у правом тренутку и одлична Јелена Ћокић). Сав тај пут кроз историју драме делује симпатично и сасвим на месту.

Дакле, није спорно шта се могло од филма, нити је битно шта је ко од њега очекивао јер аутор има наравно пуно право да од њега направи шта хоће. Али нико нема право да на ангажован филм, чије сцене повремено изгледају као политички памфлет, очекује оцене о уметничком дојму. Спорно је кад такав филм неко покуша да представи као уметничко, а опет реално виђење, и да сву критику и рецензију сведе на оцену његове уметничке

вредности а сва остала тумачења прогласи националистичким. То је прича о рату из игнорантског "београдског угла", који такође није споран, али само ако се као такав прикаже кроз ликове у филму. Ако је тај угао успут и ауторски угао гледања, који би морао да зна боље, онда у филму нема праве динамике, а сва драматургија је сведена у функцију причања једностране приче. Ликови из филма имају право да буду наивни београдски уметници, али аутор нема ту привилегију.

Ипак, не бих се сложио са онима који су спремни да овај филм виде као анти-српски. Мислим да то није циљ филма (осим "коллатерални"), него просто начин, или услов да до снимања у међународној продукцији уопште дође. У филму, како изгледа, има неколико вештачки накалемљених сцена, без функције у градњи радње и неколико површних, скоро непристојних реплика које би неупућеног гледаоца могли да наведу на идеју о свесрпској кривици. Због тога он само на основном нивоу функционише као анти-ратна и несрпски настројена прича по којој је за рат (кроз лик песника Љубића) одговоран српски националистички дух. Али пре свега, то је прича о неупућеној и малобројној групи београдског уметничког круга двојке с почетка деведесетих и њиховим наивним заблудама. О самодовољним глумцима који су својом вољом на маргинама друштва и постојања, који су толико лењи, мрзовољни и залуђени бекством од света (у коцку) да не напуштају позоришни бифе ни због пробе на сцени. Који и кад у филму глуме текст који одговара њиховом филмском лику, лоше то раде и не уклапају се, осим кад у питање дође физичка егзистенција, кад и млада студенткиња "одрасте" као глумица, кроз Еурипидову Ифигенију. Због тога, ако је овај филм уопште претходно свесно написан као критика, он је пре свега одлична критика учмалог грађанског друштва Србије деведесетих година, његове незаинтересованости за дешавања око себе, непознавања света ван сцене и стога апсолутно без икакве ангажованости ван позорнице на којој и завшавају.

Зато мислим да је коментар објављен на страницама Политике сасвим на месту. Ово јесте један политички коректан филм, у којем су стране једнако представљене, само што су неке "једнакије" од других. За оне који воле такав угао гледања на реалност, филм је одличан. Ово је забаван филм и за оне који су у стању да потисну оно што знају и осећају о сукобима из деведестих, дакле, за све оне који овде никад нису били. А за њих као да је прављен, с обзиром на то да су недавно чланови Академије филмске уметности Србије објавили своју одлуку да овај филм, написан и режиран од стране саветника актуелног министра културе, буде кандидат Србије за награду Оскар. Ма како филм био занимљив и колико год ја био слаб према позоришту на филму, мислим да је у години у којој су снимљени Чарлстон за Огњенку и Хадерсфилд, номинавање Турнеје за Оскара банални политички чин, скоро безобразна и осиона увреда Седме уметности.